

Cambridge Papers

ARE NUMELE IMPORTANTĂ?
„Fundamentalist” și
„evanghelic”, termeni în
discursul public

Christopher Watkin

ARE NUMELE IMPORTANTĂ?
„Fundamentalist” și „evangelic”, termeni în
discursul public

Christopher Watkin

Articol publicat în seria *Cambridge Papers*

Martie 2008

Traducător: Elena Neagoe

Centrul de Educație Creștină și Cultură
Contemporană
Areopagus
Timișoara 2020

Originally published in *Cambridge Papers* series,
by The Jubilee Centre (Cambridge, U.K.) under the title
*By any other name? "Fundamentalist" and
"evangelical" as terms of public discourse*
Volume 17, Number 1, March 2008.

© Christopher Watkin 2008

All rights reserved.

Published with permission of The Jubilee Centre,
3 Hooper Street, Cambridge, CB1 2NZ, UK

www.jubilee-centre.org

Charity Registration Number 288783.

Ediția în limba română, publicată cu permisiune,
sub titlul

ARE NUMELE IMPORTANTĂ?

*„Fundamentalist” și „evanghelic”, termeni în discursul
public*

de Christopher Watkin,

apărută sub egida Centrului Areopagus din Timișoara

Calea Martirilor nr. 104

www.areopagus.ro

în cooperare cu SALLUX

Începând cu anul 2011, activitățile desfășurate de Sallux sunt susținute financiar de către Parlamentul European. Responsabilitatea pentru orice comunicare sau publicație redactată de Sallux, sub orice formă sau prin orice mijloc, revine organizației Sallux. Parlamentul European nu este responsabil pentru modurile în care va fi folosită informația conținută aici.

Coordonator proiect:

Dr. Alexandru Neagoe

Toate drepturile rezervate asupra prezentei ediții în
limba română. Prima ediție în limba română.

Traducător: Elena Neagoe

Editor coordonator: Dr. Alexandru Neagoe

*Cu excepția unor situații când se specifică altfel, pentru
citatele biblice s-a folosit traducerea D. Cornilescu.*

*Orice reproducere sau selecție de texte din această
carte este permisă doar cu aprobarea în scris a
Centrului Areopagus din Timișoara. Dacă există vreo
discrepanță între versiunea engleză și cea română,
versiunea engleză are întâietate.*

Un trandafir, oricum i-ai spune, îți dă același scump parfum.

Shakespeare¹

Nu faceți ca binele vostru să fie grăit de rău

Romani 14:16²

Tot așa să lumineze și lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei să vadă faptele voastre bune și să slăvească pe Tatăl vostru, care este în ceruri.

Matei 5:16³

Rezumat

Orice ar fi însemnat cândva termenii „fundamentalist” și „evanghelic”, folosirea lor în discursul public din zilele noastre este în sensul negativ, cu excepția referințelor speciale la „acțiunea socială evanghelică”. Un răspuns adecvat cu privire la această situație ar trebui să includă o înțelegere a diferitelor proveniențe istorice ale celor doi termeni, precum și o înțelegere a utilizării lor prezente. Dacă se dorește salvarea termenului „evanghelic”, evanghelicii ar trebui să acționeze acum, în primul rând prin a consolida modul în care publicul înțelege contribuția lor pozitivă în societate, iar în al doilea rând, prin a-și articula din nou convingerile, cu flexibilitate, în moduri care reușesc să comunice eficient în sfera publică.

Introducere

Întrebare: Cu ce asociază cel mai des parlamentarii britanici „evanghelicii”? Răspuns: evanghelicii sunt cei care se opun folosirii prezervativelor.³ Șocant? Probabil nu, dacă ești o persoană care citește ziarele sau se uită la televizor frecvent. Deranjant?

Poate că ar trebui să fie, dacă folosești termenul „evanghelic” atunci când faci referire la tine.

Este important faptul că etichetele „fundamentalist” și „evanghelic” sunt tot mai marginalizate și greșit folosite în discursul public din Marea Britanie.⁴ Este important, nu în ultimul rând, datorită direcției pe care realitatea aceasta o indică. Dacă un nume asociat cu un anumit set de convingeri devine marginalizat, iar apoi folosit ca un termen de abuz, mai este doar un mic pas până când acele convingeri vor fi luate în derâdere și încă un mic pas până la marginalizarea și incriminarea oricui nu va fi gata să renunțe la ele. Recenta controversă legală din jurul „Uniunii Creștine Evanghelice” a Universității Exeter este poate primul semn al dezbatelor care vor urma.⁵

Utilizarea publică a termenilor „evanghelic” și „fundamentalist” a luat o direcție care îi face pe cei ce se identifică prin acești termeni să se simtă catalogați într-un mod care nu este confortabil nici din punct de vedere teologic, nici cultural. Ce se poate face, însă? Poate părea imposibil să aperi astfel de nume și nepractic să renunți la ele. În ce măsură ar trebui să fie preocupați creștinii de etichetele care li se pun?

O mare parte a bazelor biblice necesare pentru a răspunde la această întrebare poate fi găsită în articolul despre reputație al lui David McIlroy, din seria Cambridge Papers. Punând întrebarea: „contează dacă evanghelicii sunt numiți în presă `bigoți` și `talibani`?”, McIlroy susține că „biserica și membrii săi nu ar trebui să fie preocupați de reputația lor din interes propriu”, ci „ei ar trebui să caute să-și protejeze reputația atunci când este în joc onoarea lui Dumnezeu.” Construind pe argumentul lui McIlroy, lucrarea de față va elabora un răspuns biblic în raport cu situația în care reputația copiilor lui Dumnezeu, și implicit a lui

Dumnezeu, este discreditată datorită utilizării publice ostile a unor termeni precum „evanghelic” și „fundamentalist.”

„Evanghelic” și „fundamentalist”: sensuri istorice

Este important să înțelegem proveniența acestor termeni și nu doar ce sensuri au ajuns să capete ei în zilele noastre.⁷ Termenul „evanghelic” este mai vechi cu vreo patru secole decât celălalt. Având rădăcinile în termenul grecesc pentru „evanghelie” (*euaggelion*), genealogia termenului „evanghelic” poate fi urmărită de-a lungul a trei ere sau mișcări istorice.

Prima sa utilizare înregistrată în Dicționarul Oxford al limbii engleze este din condeiul lui Sir Thomas More, care l-a folosit pentru a face referire la Wycliffe și adepții săi. Cea de-a doua etapă în utilizarea termenului a venit odată cu mișcările de trezire spirituală din secolul XVIII, conduse de Wesley și Whitefield, mișcări ce au împânzit Anglia și America, urmate mai apoi de mișcarea de reformă socială condusă de Wilberforce și de secta Clapham. A treia etapă are loc în secolul XX, odată cu apariția așa numitor neoevanghelicici – în principal Carl Henry și Billy Graham în SUA, iar în Marea Britanie John Stott și James Parker.⁸

Dacă mișcarea evanghelică și-a avut rădăcinile de ambele părți ale Atlanticului, „fundamentalismul” a fost conturat foarte mult în contextul american. Termenul în această formă a fost introdus în 1919, la Organizația Mondială a Fundamentelor Creștine,⁹ ca urmare a publicării, în decurs de cinci ani, a douăsprezece volume de *Fundamente*.¹⁰ Majoritatea lucrurilor prezentate acolo, dar nu toate, pot fi considerate ca făcând parte din doctrina evanghelică standard din zilele noastre.

Eticheta de „fundamentalist” a apărut într-o perioadă în care creștinii se confruntau cu un asalt

al „modernismului” sau „liberalismului” științific și reduționist. În anii 1910 și 1920, provocarea modernismului i-a împărțit pe unii evanghelici între liberalismul teologic și așa-numitul fundamentalism, „original fiind doar numele dat aripilor conservatoare militante din cadrul coaliției evanghelice.”¹¹

La început, termenul denota o poziție doctrinară, o reafirmare a ortodoxiei teologice în fața provocării modernismului. Cu toate acestea, de-a lungul timpului, sensuri adiționale s-au lipit de învelișul său teologic. Merită menționate două dintre ele. În primul rând, s-a dezvoltat o puternică identificare a creștinismului fundamentalist cu patriotismul american, astfel încât Billy Sunday, un predicator fundamentalist cu notorietate în anii 1920, afirma: „creștinismul și patriotismul sunt sinonime, iar iadul și trădătorii sunt tot sinonime.”¹² În al doilea rând, fundamentalismul a devenit nespuse de antagonist față de evoluționismul darwinist, deși aceasta nu era o trăsătură consistentă a *Fundamentelor*.¹³ Nașterea a ceea ce noi cunoaștem sub denumirea de „știința creației” a venit mai târziu, odată cu publicația lui Whitcomb și Morris, *Potopul din Geneza*.¹⁴ Atunci a apărut o percepție solidă a fundamentalistilor ca fiind anti-intelectuali.

„Evanghelic” și „fundamentalist”: sensuri contemporane

Aceste proveniențe istorice au foarte puțină legătură cu modul în care termenii „evanghelic” și „fundamentalist” sunt înțelese în discursul public actual, în Marea Britanie, unde aceste cuvinte au încetat să comunice sensul lor de altă dată.

Termenul „fundamentalist” este cel mai adesea auzit în contextul islamului, dar aici el este folosit într-un sens mai restrictiv. Atitudinile (față de Scriptură, de pildă) care sunt catalogate drept

„fundamentaliste” în context creștin, adesea nu sunt surprinse atunci când termenul este folosit în discursul public despre islam. Mai mult, dată fiind proveniența creștină a fundamentalismului, acesta este un termen deosebit de nepotrivit pentru a descrie anumite aspecte din islam. În sens mai larg, termenul pare să fie utilizat astăzi în două moduri principale. Mai întâi, utilizarea sa ca adjectiv fluid pierde din vedere aderarea la un anumit crez sau o poziție teologică specifică, transformându-l mai degrabă într-un indicator de intensitate și ostilitate. Astfel, în arhivele Hansard [transcrierile dezbaterilor parlamentare britanice, *n. tr.*], politicile americane în raport cu Iranul sunt, datorită atitudinilor agresive ale acestuia, „mult mai fundamentaliste” decât politicile față de Coreea de Nord.¹⁵ Cuvântul se referă, de asemenea, la un anumit tip de intensitate dogmatică ce refuză să intre în discuție cu păreri contrare, așa încât avem termenul de „umanism fundamentalist”,¹⁶ Richard Dawkins fiind „un mare preot al ateismului fundamentalist”.¹⁷ „Fundamentalismul” nu mai indică *ceea ce* crede cineva, ci *modul* în care acea persoană crede, ba chiar și atunci când pe masă se situează doctrina, se înțelege că „fundamentațiștii” sunt fideiștii anti-intelectuali – sau chiar iraționali – cu care nu se poate argumenta și care, prin urmare, reprezintă un pericol pentru funcționarea unei democrații liberale.

Cât despre evanghelici, cu excepția faptului că aceștia sunt scutiți, în general, de asocierea cu activități teroriste, nici ei nu se bucură de o imagine mult mai bună decât fundațiștii. Deseori domnește confuzia în legătură cu distincția dintre „evangelistic” (răspândirea veștii bune) și „evangelic” (caracterizat de vestea bună). Hansard-ul oferă o paletă de sensuri preponderent negative: evanghelicii sunt cei care fac campanii

împotriva contraceptivelor (da, aceasta este cea mai frecventă uzanță), fac campanii împotriva homosexualilor, se opun femeilor episcop, deschid școli private „creaționiste” și, nu în cele din urmă, propovăduiesc vrăjitoria. Cea mai prietenoasă utilizare a termenului este rezervată pentru o dezbatere despre abolirea sclavagismului, unde „evangelicii” și mai ales William Wilberforce sunt recunoscuți că au jucat un rol important. Intrigant este faptul că uneori termenul „evangelic” este folosit ca un adjectiv ce nu are absolut nici o legătură cu creștinismul, așa cum este atunci când citim că Tim Henman „emană un ... fel de grație evanghelică”.¹⁸

O parte a problemei este în mod cert lipsa de grijă în a distinge pe evangelicii britanici de cei americani: „Atât aici [în SUA] cât și în străinătate, mulți presupun că președintele Bush este „președintele evanghelic” și că politicile sale sunt ceea ce evangelicii își doresc.”,¹⁹ În mod asemănător, în ciuda minorității evanghelice britanice de tipul lui Stott sau Packer, s-a dezvoltat o anumită percepție conform căreia evangelicii sunt anti-intelectuali, resping pretențiile rațiunii în favoarea unei „credințe” fanatică și literaliste, care nu acceptă nicio interacțiune cu părerile contrare. Deși John Buckeridge merge probabil prea departe când sugerează că acest „cuvânt cu e”, „care cu ani în urmă ar fi mirosit a trandafiri, acum duhnește ca gunoiul ce fertilizează tufa”,²⁰ el are categoric dreptate în descrierea tendinței generale de utilizare a termenului astăzi.

Două dintre elementele importante ce contribuie la această imagine confuză sunt ignoranța față de accentele istorice și contemporane din evangelicalismul britanic, respectiv un număr de prejudecăți susținute în mod deliberat sau din neatenție și care nu permit ca acele accente să fie înțelese. În cele ce urmează o să explorăm mai întâi

o abordare biblică pentru rezolvarea acestor două deficite, iar apoi vom propune câțiva pași practici care ar putea fi făcuți.

Tipare biblice pentru depășirea ignoranței și înțelegerilor greșite

Însuși Isus a respins eticheta publică de „mesia”, nu pentru că nu era corectă ci datorită confuziei pe care ea ar fi cauzat-o, preferând în schimb denumirea alternativă de „Fiul Omului”. În cartea Faptele Apostolilor, când Ștefan, sub acuzația de instigare la ură (Fapte 6:11), de incitare la violență (v. 14a) și de insensibilitate culturală (v. 14b), este întrebat: „Așa stau lucrurile?” (7:1), el nu răspunde direct acuzației iudeilor ci, într-un rezumat uluitor al istoriei Vechiului Testament, arată felul în care întreaga lume a culturii iudaice își găsește împlinirea în Hristos, supremul Răscumpărător respins, prefigurat de Iosif (7:9-14), Moise (7:20-43) și profeți (v. 52).

Pentru Pavel și Barnaba, un rezumat al istoriei Vechi-Testamentare este însă de prea puțin folos, atunci când aceștia sunt confundați cu Jupiter și Mercur de către locuitorii păgâni din Listra (Fapte 14:11-13), așa că, în loc să înceapă cu Moise, ei încep cu meteorologia și corectează impresia că ei ar fi întruparea actuală a zeilor grecești, proclamând pe „Dumnezeul Cel viu, care a făcut cerul, pământul și marea și tot ce este în ele” și care „v-a făcut bine, v-a trimis ploi din cer și timpuri roditoare, v-a dat hrană din belșug și v-a umplut inimile de bucurie” (Fapte 14:15, 17).

În sfârșit, aflându-se printre auto-intitulații înțelepți ai Atenei, care îl acuză pe Pavel de superficialitate intelectuală și irelevanță culturală (Fapte 17:18), apostolul răspunde cu o lectură din cultura ateniană, astfel arătând că atât religiozitatea (v. 22-23) cât și moștenirea intelectuală (v. 28) ale grecilor își găsesc împlinirea

și corecția în adevărul Dumnezeului care a creat întreg pământul și care a ridicat din morți pe Cel rânduit de El.

În fiecare caz, atunci când au apărut înțelegeri eronate sau acuzații de natură personală sau doctrinară, dreptul la replică este privit ca o oportunitate de a oferi o reafirmare pozitivă a mesajului Evangheliei, nu doar ca o respingere negativă a atacului.

Un alt tipar biblic de depășire a ignoranței sau a înțelegerilor eronate constă în prezentarea „faptelor bune” ale poporului lui Dumnezeu. În ambele Testamente, implicarea socială strălucește pentru a face Evanghelia atractivă pentru cei care altfel ar discredita-o sau ar ignora-o. Deși faptele de neprihănire ale creștinului individual nu trebuie făcute pentru a fi văzute de alții, faptele bune ale întregii comunități creștine – cetatea așezată pe munte – nu trebuie să fie ascunse ci să strălucească înaintea altora. Acest adevăr ar trebui în mod obligatoriu să cheme bisericile locale la responsabilitate în „însușirea” și coordonarea acțiunilor sociale. Limbajul de aici reprezintă un ecou al poruncii Domnului din Isaia 58: „dacă vei da mâncarea ta celui flămând, dacă vei sătura sufletul lipsit, atunci lumina ta va răsări peste întunecime și întunericul tău va fi ca ziua-n amiaza mare”.²³ Există, pe scurt, un imperativ biblic ce străbate ambele Testamente ca reputația poporului lui Dumnezeu să fie realizată într-o bună măsură prin angajarea lor în cauze sociale. Acest angajament nu înlocuiește răspândirea mesajului Evangheliei, dar îi întărește credibilitatea și îl împodobește.

Renunțare sau apărare?

E posibil să se argumenteze că acest tipar de re-articulare existent în Faptele Apostolilor sugerează că ar fi mai bine să se renunțe complet la termenul „evanghelic”, în favoarea unui alt termen care nu

are același bagaj. Nu există însă nici un termen fără bagaj. Totuși, faptul acesta nu a împiedicat sugerarea câtorva alternative, în mod special în SUA. La Paștele din 2006, David Neff (editorul revistei *Christianity Today*) relatează faptul că a asistat la o întâlnire a unor lideri creștini, în cadrul căreia „ei au discutat în mod serios dacă ar mai trebui folosit cuvântul „evanghelic” sau dacă ar trebui să ne numim creștini clasici sau creștini istorici ortodocși”.²⁴ Mark Bailey, președintele Seminarului Teologic din Dallas, a preferat „creștin biblic”; Francis Beckwith, fost președinte al Societății Evanghelice Teologice²⁵ și profesor la Universitatea Baylor din Waco, Texas, a afirmat că „în călătoriile mele, obișnuiesc acum să mă numesc «creștin după crezuri»”;²⁶ Tony Campolo a abandonat nu demult cuvântul „evanghelic” în favoarea sintagmei „creștin care citește doar scrisul roșu” din Biblie.²⁷

Poate fi, într-adevăr, o doză de înțelepciune în a exercita flexibilitate în modul în care ne numim, în contexte diferite; credincioșia față de Evanghelie nu ține, la urma urmei, de utilizarea unui anume cuvânt extra-biblic. Alegerea de a ne numi pur și simplu „creștini”, în contexte unde o etichetă mai specifică ar putea introduce anumite prejudecăți, sau folosirea denumirii de „creștin biblic”, sau „creștin dedicat”, atunci când e de folos să accentuăm faptul că aparținem ramurii creștine principale, respectiv că ne luăm credința în serios, ar putea ajuta într-o anumită măsură la corectarea unor înțelegeri eronate comune. Dacă asocierea semantică pentru „fundamentalist” este cea de „neo-conservator” iar pentru „evanghelic” este de „anti-prezervativ”, atunci termeni precum „creștin biblic” cel puțin au meritul de a evidenția Biblia ca element definitoriu. În comunicarea cu legiuitorii, de pildă, atât cuvântul „biblic” cât și „creștin” arată înspre originile istorice și proliferarea geografică,

astfel împiedicându-i pe cei ce vor să-i desemneze pe evanghelicii drept grup marginal, în sensul de „radicali” și nu de „ramură principală”. Din punct de vedere sintactic, astfel de termeni sunt, de asemenea, mai greu de a fi goliți de sens.

După cum nu ne deranjează în nici un fel să folosim monede diferite în țări diferite, pentru a cumpăra aceleași produse, ar trebui, la fel ca și urmașii lui Isus în Fapte, să fim flexibili în ceea ce privește cuvintele pe care le folosim în contexte diferite din cultura noastră pentru a vorbi despre același lucru. Totuși, e greu să nu dăm dreptate celor care susțin că moștenirea evanghelicilor britanici este prea bogată și pozitivă pentru a lua în calcul renunțarea la acest cuvânt, iar termenul însuși este prea înrădăcinat instituțional pentru a considera că detașarea de el este dezirabilă sau fezabilă. În contextul biblic și social schițat mai sus, două strategii se fac remarcate: a face publicitate și a re-articula.

Re-articulează ce nu s-a înțeles

În cele trei pasaje din Fapte la care ne-am referit mai sus, cei ce au avut de stat în fața ignoranței sau a înțelegerilor greșite au avut dreptul public la replică (Ștefan înaintea sinedriului, Pavel și Barnaba înaintea mulțimii din Listra, Pavel înaintea Areopagului), drept care astăzi adesea nu li se oferă evanghelicilor în același mod. Trebuie găsite alte mijloace de re-articulare a credințelor în sfera publică.

Un tipar consistent, prezentat prin intermediul cercetărilor oferite de către The London Institute for Contemporary Christianity [Institutul Londonez pentru Creștinism Contemporan, *n. tr.*] este acela că „«persoana religioasă» abstractă este aproape întotdeauna mult mai rea decât cea concretă, cu care oamenii au avut o experiență”.³⁷ Dacă, într-adevăr, există o „înclinație înrădăcinată cultural de

a urî religia”,³⁸ atunci creștinii individuali ar trebui să caute cu atât mai mult să consolideze impresiile bazate pe experiență, conform cărora creștinii nu sunt de fapt așa de răi precum stereotipurile lor abstracte. Așadar, cel puțin o parte a răspunsului față de imaginea publică negativă ar trebui să fie acela de a promova o abordare „de jos în sus” a problemei, așa încât percepțiile negative să fie depășite treptat prin nenumăratele fapte bune individuale, care nu sunt raportate, prin integritatea și curajul demonstrate de către cei ce poartă eticheta de „creștini” sau de „evanghelici”. O astfel de acțiune este absolut necesară, dar nu suficientă. The London Institute for Contemporary Christianity sugerează, pe baza cercetărilor sale, faptul că schimbarea modului în care oamenii îi percep pe creștinii individuali, datorită experiențelor personale, nu o să schimbe percepția acestora despre creștinism ca întreg.

Un alt mijloc de re-articulare, prin intermediul căruia să se corecteze percepția globală negativă despre creștinismul biblic, presupune ca toți creștinii cu credințe evanghelice³⁹ și mai ales formatorii de opinie din spațiul academic, din domeniul afacerilor sau din cel profesional, precum și toți cei cu acces la mass-media, să se identifice drept evanghelici, astfel ajutând ca termenul să nu mai fie înțeles greșit sau abuzat. Fereastra de oportunitate pentru a interveni, înainte ca denumirea de „evanghelic” să se degradeze și mai departe, nu o să rămână deschisă la nesfârșit. Evanghelicii vor trebui să decidă dacă sunt mulțumiți ca acest cuvânt să meargă în direcția „fundamentalismului” – și să decidă repede.

Concluzie

Cuvântul „fundamentalist” este unul prea sensibil din punct de vedere politic și cu prea multă

încărcătură pentru a fi luat în calcul de creștinii britanici ca denumire cu care ei ar vrea să se identifice – altfel decât ca gest de provocare. Lucrurile sunt însă mai complicate în cazul termenului „evangelic”. Mai mult, problematica este mult mai largă decât o simplă alegere între a păstra sau a renunța la un termen. Mesajul biblic trebuie re-articulat în permanență în termeni care să îl facă auzit de către audiențe sub-culturale particulare, iar povestirile faptelor pline de dragoste ale evanghelicilor, spre binele comunităților din toată țara, trebuie spuse. Aceste două răspunsuri au, la urma urmei, același scop final: nu să apere un grup oarecare sau să susțină un anumit cuvânt, nici măcar să aducă beneficii vecinului căruia i se arată dragoste, ci în așa manieră încât publicul necreștin „să vadă faptele voastre bune și să slăvească pe Tatăl vostru, care este în ceruri”.⁴⁰

Christopher Watkin este asistent de cercetare în gândirea continentală contemporană, la Colegiul Magdalena din Cambridge. Teza sa de doctorat a fost despre relația dintre deconstructivism și fenomenologie, iar acum face cercetare pe „întoarcerea la religie” în cadrul gândirii continentale.

NOTE

[1] *Romeo și Julieta*, II. ii.

[2] Toate citatele din Biblie sunt preluate din traducere Dumitru Cornilescu.

[3] Această constatare surprinzătoare a fost rezultatul unei căutări în arhivele Hansard (a

ambelor camere ale Parlamentului) a termenului „evanghelic” și a sinonimelor sale în perioada 2002-2007. Remarca Lordului Taverne este reprezentativă: „Haideți să nu uităm, totuși, răul pe care-l produce religia. Religia – învățăturile evanghelicilor americani, ale Papei și ale Islamului – împiedică agențiile Națiunilor Unite să distribuie prezervative în Africa, prin urmare condamnă nenumărați africani să moară din cauza HIV/SIDA, lucru pe care eu îl consider o crimă împotriva umanității.”

www.publications.parliament.uk/pa/ld199697/ldhansrd/pdvn/lds06/text/61017-0011.htm

[4] Este imposibil într-o lucrare de dimensiunea aceasta să adresez problema sutelor de utilizări ale termenilor „evanghelic” și „fundamentalist” în diferite țări sau diferite culturi din Marea Britanie.

[5] Vezi www.uccf.org.uk/about-us/news/press-release/christian-students-legal-action-frustrated-by-exeter-universityimpositions.htm

[6] ‘Style or substance: does the reputation of the church matter?’ *Cambridge Papers*, vol. 13 nr. 1, Martie 2004.

[7] Într-un articol recent pe tema folosirii etichetei „fundamentalist” de către evanghelici (‘Are We Fundamentalists?’ *Evangelicals Now*, Martie 2008, pp.17–18) Barry Seagren nu reușește să abordeze diferențele istorice dintre fundamentalism și evanghelism, susținând că evanghelicii sunt fundamentalști „în cel mai de bază sens al cuvântului”. Evanghelicii, însă, trebuie să insiste asupra unui înțeles mai întregit al „fundamentalismului” istoric înainte de a răspunde întrebării lui Seagren. Pentru o abordare complete a diferențelor și asemănarilor dintre evanghelici și fundamentalști, vezi John Stott, *Evangelical Truth*, Leicester: InterVarsity Press, 1999.

[8] Vezi Stott, *Fundamentalism and Evangelicalism*, London: Crusade, 1956, și Packer, *Fundamentalism and the Word of God*, InterVarsity Press, 1965. Poziția lui Packer este nuanțată: ‘Sunt, atunci, evanghelicii britanici “fundamentaști”? În sensul definit, sunt.; nu trebuie să eziste să recunoască acest lucru. Nu este o discreditare pentru creștini să fie dedicați apărării “fundamentelor”. Însă evanghelicii britanici nu sunt “fundamentaști” în celelalte sunsurile care au fost date termenului.’ (p.29).

[9] Vezi George M. Marsden, *Understanding Fundamentalism and Evangelicalism*, Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans, 1991, p.57.

[10] Amzi C. Dixon, Louis Meyer și Reuben A. Torrey, ed., *The Fundamentals: A Testimony to the Truth*, 12 vol., Chicago: Testimony, 1910–15.

[11] Marsden, *Understanding Fundamentalism and Evangelicalism*, p.3.

[12] Citat în Marsden, *Understanding Fundamentalism and Evangelicalism*, p.51.

[13] George Frederic Wright, care a contribuit cu un eseu despre evoluție, a insistat asupra faptului că Biblia „vorbește despre un sistem al evoluției”, iar B. B. Warfield însuși susținea poziția că dezbaterea „nu se va mai liniști niciodată, până când nu se va înțelege pe deplin și peste tot că «evoluția» nu poate funcționa ca substitute al creației, ci că, în cel mai bun caz, ea poate oferi doar o teorie despre metoda providenței divine”, Marsden, p.156.

[14] John Clement Whitcomb și Henry Madison Morris, *The Genesis Flood: The Biblical Record and its Scientific Implications*, Philadelphia: Presbyterian and Reformed Publishing Co., 1961.

[15] Vezi

www.publications.parliament.uk/pa/ld200607/ldhansrd/text/71023-0013.htm

[16] Rod Liddle, 'Wishful thinking', *Sunday Times* (London), 8 iulie 2007.

[17] Gerard Baker, 'Farewell Falwell, the religious bigot who failed', *The Times* (London), 18 mai 2007.

[18] Tim Adams, 'Tennis: Still seeking the tiger factor', *The Observer*, 21 iunie 1998.

[19] Ron Sider, 'Should we stop using the E-word?' *Prism*, Sep–Oct 2007.

www.esaonline.org/Images/mmDocument/PRISM%20Archive/Ron%20Sider%20Column/SeptOct07RonSider.pdf. Pentru o abordare americană a acestui aspect, care încearcă să păstreze eticheta de „evangelic” însă să o extragă din politica de orientare conservatoare, vezi Roger E. Olson, *How to Be Evangelical Without Being Conservative*, Grand Rapids: Zondervan, 2008.

[20] John Buckeridge, 'The "E" Word', *Christianity*, mai 2006.

[21] Mat. 6:1–6.

[22] Mat. 5:14–16.

[23] Versetul 10; vezi Is. 58:6–10.

[24] Citat de Michael Luo, 'Evangelicals Debate the Meaning of Evangelical', *New York Times*, 16 aprilie 2006.

[25] Beckwith a demisionat la șapte zile după ce a fost primit în părtășia Bisericii Romano-Catolice. Vezi

www.christianitytoday.com/ct/2007/mayweb-only/119-33.0.html

[26] Citat în Cathy Lynn Grossman, 'Evangelical: Can the "E"-Word be Saved?', *USA Today*, 22

ianuarie 2007. Tipărit înainte ca Beckwith să demisioneze, în 5 mai.

[27] Tony Campolo, *Red Letter Christians*, Ventura, CA: Regal, 2008. 'Cuvintele în roșu' indică o preferință pentru cuvintele lui Isus în comparație cu cele ale lui Pavel sau ale altor autori biblici. Campolo nu se distanțează doar de eticheta de „evangelic” când afirmă că „În ziua judecății, Domnul nu o să pună întrebări teologice, atât de mult cât o să ne întrebe dacă ne-am îndeplinit îndatoririle sociale” (www.huffingtonpost.com/tony-campolo/whoare-red-letter-christ_b_86887.html). Contrar dihotomiei lui Campolo, evanghelicii ar trebui să își recupereze și să își reînnoiască moștenirea în ceea ce privește acțiunea socială, nu să se îndepărteze de convingerile evanghelice în numele acțiunii sociale.

[28] 1 Cor. 9:22.

[29] John Stott, *Issues Facing Christians Today*, Basingstoke: Marshall Morgan & Scott, 1984, p.xi

[30] David Bebbington, *Evangelicalism in Modern Britain*, London: Routledge, 2004, p.64.

În această privință, Joel Edwards și Alianța Evanghelică fac o muncă valoroasă. Vezi 'Edwards wants Evangelicals to be "good news people"', www.ekklesia.co.uk/node/6789.

[31] William B. Anderson, *The Church in East Africa, 1840–1974*, Dodoma: Central Tanganyika Press, 1977.

[32] Vezi Brian Stanley, *The Bible and the Flag: Protestant Missions and British Imperialism in the Nineteenth and Twentieth Centuries*, InterVarsity Press, 1990, p.100.

[33] *The Concise Dictionary of National Biography*, Oxford University Press, 1992, vol. 2, p.1566.

[34] Ibid. vol. 1, p.151.

[35] Ibid. vol. 1, p.288.

[36] Mult prea numeroase pentru a putea fi listate, mai multe organizații se pot găsi în Fred Catherwood, *It Can Be Done*, Cambridge: Lutterworth Press, 2000.

[37] Nick Spencer, *Beyond Belief: Barriers and Bridges to Faith Today*, London: LICC, 2003, p.3, cf. p.23.

[38] Spencer, *Beyond Belief*, p.24.

[39] Pentru un rezumat scurt și excelent al trăsăturilor distinctive ale evanghelicilor, definite de James Packer și David Bebbington, vezi Stott, *Evangelical Truth*, pp. 26-27. Punctul de vedere al lui Stott este că „ar fi [...] o clarificare deosebit de utilă dacă am limita prioritățile noastre evanghelice la trei: inițiativa lui Dumnezeu Tatăl în revelație, lucrarea răscumpărătoare a Fiului și lucrarea transformatoare a Duhului Sfânt. Toate celelalte aspecte esențiale ale evanghelicilor își vor găsi atunci un loc potrivit în cadrul acestei clasificări întreite sau trinitariene” (p. 28).

[40] Mat. 5:16.

